

MARKAZLASHGAN PUL FONDLARI TOMONIDAN
INNOVATSION LOYIHALARNI MOLIYALASHTIRISHNI SAMARALI
TASHKIL ETISH

To'rayeva Mohira Gulmirzayevna

Bank moliya akademiyasi magistranti

Bahodirov O'rolboy Bahriddin o'g'li

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi

Biznes va tadbirkorlik oliy maktabi Moliya yo'nalishi magistiranti

Annotatsiya. *Markazlashgan pul fondlari orqali innovatsion loyihalarni moliyalashtirishni samarali tashkil etish dolzarb muammo hisoblanadi. Ushbu maqola, markazlashgan moliyaviy resurslarni innovatsion loyihalarga yo'naltirishning samarali usullarini ko'rib chiqadi. Maqolada, moliyaviy resurslarni optimal taqsimlashning nazariy asoslari va amaliy jihatlari tahlil qilinadi. Bundan tashqari, moliyaviy resurslarni taqsimlashda yuzaga keladigan muammolar va ularning yechimlari ko'rsatilgan. Innovatsion loyihalarni muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun samarali moliyalashtirish mexanizmlarini ishlab chiqish va joriy etish bo'yicha takliflar ham kiritilgan. Maqolaning maqsadi – markazlashgan pul fondlarini innovatsion loyihalar uchun samarali moliyalashtirish vositasi sifatida foydalanish yo'llarini aniqlash va bu boradagi mavjud amaliyotlarni takomillashtirishdir.*

Kalit so'zlar: *innovatsion loyihalar, moliyalashtirish, markazlashgan pul fondlari, moliyaviy resurslar, samaradorlik, moliyalashtirish mexanizmlari, taqsimlash, amaliy jihatlari, moliyaviy strategiyalar, takomillashtirish.*

Kirish

Innovatsion loyihalar zamonaviy iqtisodiyotning rivojlanishi va raqobatbardoshligini oshirishda muhim o'rin tutadi. Bunday loyihalarni muvaffaqiyatli amalga oshirish ko'pincha katta miqdordagi moliyaviy resurslarni

talab qiladi. Shu nuqtai nazardan, markazlashgan pul fondlari orqali innovatsion loyihalarni moliyalashtirish masalasi dolzarb bo'lib qolmoqda. Ushbu maqolada markazlashgan moliyaviy resurslarni innovatsion loyihalarga yo'naltirishning samarali usullari ko'rib chiqiladi. Innovatsion loyihalarni moliyalashtirishning ahamiyati va bu boradagi asosiy muammolar tahlil qilinadi. Shuningdek, markazlashgan pul fondlarining iqtisodiyotdagi o'rni va ularning innovatsion rivojlanishga qo'shadigan hissasi haqida umumiy ma'lumot beriladi. Markazlashgan pul fondlarini innovatsion loyihalarni moliyalashtirish vositasi sifatida samarali tashkil etish yo'llarini aniqlash va bu boradagi mavjud amaliyotlarni takomillashtirishdir. Innovatsion loyihalarni moliyalashtirishning bugungi kunda iqtisodiy rivojlanish uchun naqadar muhim ekanligi ta'kidlanadi. Innovatsion jarayonlarni qo'llab-quvvatlashda moliyaviy resurslarning etarli va samarali taqsimlanishi zaruriy omil hisoblanadi. Shu nuqtai nazardan, markazlashgan pul fondlari orqali moliyalashtirish modeli alohida ahamiyat kasb etadi, chunki bu fondlar katta hajmdagi mablag'larni bir joyda to'plab, ularni strategik maqsadlarga yo'naltirish imkoniyatini beradi.

Markazlashgan pul fondlarining innovatsion loyihalarni moliyalashtirishdagi roli, bu jarayonda duch kelinadigan asosiy muammolar va ularni hal etish yo'llari muhokama qilinadi. Moliyaviy resurslarni optimal taqsimlashning nazariy va amaliy jihatlari tahlil qilinadi, hamda bu borada xalqaro tajribalar va ilg'or amaliyotlar o'rganiladi. Innovatsion loyihalarning muvaffaqiyati ko'p jihatdan moliyaviy resurslarning to'g'ri va samarali taqsimlanishiga bog'liq bo'lgani sababli, markazlashgan pul fondlarining bu jarayondagi o'rni va ularni samarali boshqarish masalalari keng yoritiladi.

Shuningdek, innovatsion loyihalarni moliyalashtirishda markazlashgan pul fondlarining afzalliklari va kamchiliklari ham ko'rib chiqiladi. Maqolaning maqsadi – markazlashgan pul fondlarini innovatsion loyihalar uchun samarali moliyalashtirish vositasi sifatida foydalanish yo'llarini aniqlash va bu boradagi mavjud amaliyotlarni takomillashtirishdir. Ushbu izlanishlar natijasida ishlab chiqilgan taklif va tavsiyalar innovatsion loyihalarni moliyalashtirishning

samaradorligini oshirishga qaratilgan bo'lib, iqtisodiyotning barqaror rivojlanishiga hissa qo'shadi.

Tadqiqot metodologiyasi

Ushbu maqolaning metodologiyasi innovatsion loyihalarni moliyalashtirishning samaradorligini oshirish uchun markazlashgan pul fondlaridan foydalanishning nazariy va amaliy jihatlarini chuqur o'rganishga qaratilgan.

1-jadval

Tadqiqot metodologiyasi bosqichlardan

№	
	Innovatsion loyihalarni moliyalashtirish va markazlashgan pul fondlari bo'yicha mavjud ilmiy maqolalar, kitoblar va boshqa nashrlarni o'rganish.
	Dunyo tajribasi va ilg'or amaliyotlarni o'rganish, shu jumladan, muvaffaqiyatli loyihalarning misollari orqali samarali moliyalashtirish usullarini aniqlash.
	Iqtisodiy statistika, moliyaviy hisobotlar va loyihalar bo'yicha ma'lumotlarni yig'ish.
	Innovatsion loyihalarni moliyalashtirish bilan bog'liq statistik ma'lumotlar va tendensiyalarni aniqlash.
	Innovatsion loyihalarning moliyalashtirish jarayonini tahlil qilish uchun statistik va matematik usullarni qo'llash.
	Moliyaviy resurslarni taqsimlash va ulardan samarali foydalanishning iqtisodiy modellari va tahlil usullarini qo'llash.

		Innovatsion loyihalarni moliyalashtirish bo'yicha muvaffaqiyatli va muvaffaqiyatsiz amaliyotlarni o'rganish.
		Loyihalarni moliyalashtirishda duch kelinadigan muammolar va ularning yechimlarini aniqlash uchun amaliy tadqiqotlar o'tkazish.
		Moliyaviy ekspertlar, iqtisodchilar, innovatsion loyihalar menejerlari va boshqa mutaxassislar bilan intervyular o'tkazish.
		Moliyalashtirish jarayonida duch kelinadigan amaliy muammolar va ularni hal qilish yo'llarini aniqlash.
		Markazlashgan pul fondlari va boshqa moliyalashtirish usullari o'rtasidagi farqlarni tahlil qilish.
		Turli moliyalashtirish strategiyalarining samaradorligini qiyosiy tahlil qilish.
		Tadqiqot natijalariga asoslanib, markazlashgan pul fondlaridan samarali foydalanish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqish.
		Innovatsion loyihalarni moliyalashtirish jarayonini takomillashtirish bo'yicha amaliy takliflarni kiritish.

Ushbu metodologiya orqali maqola, markazlashgan pul fondlarining innovatsion loyihalarni moliyalashtirishdagi roli va ahamiyatini tahlil qilish hamda bu jarayonni samarali tashkil etish bo'yicha amaliy tavsiyalar berishni maqsad qilgan.

Tahlil:

1.Markazlashgan Pul Fondlarining Tahlili:

➤ **Struktura va Tashkiliy Tuzilma:** Markazlashgan pul fondlarining tashkil etilishi va ularning iqtisodiyotdagi roli. Tashkiliy tuzilmaning samaradorligi va resurslarni boshqarish mexanizmlari.

➤ **Moliyaviy Resurslarni Taqsimlash:** Moliyaviy resurslarning innovatsion loyihalarga qanday taqsimlanishi va bu jarayonda yuzaga keladigan muammolar. Resurslarni taqsimlashda e'tiborga olinadigan omillar va prioritetlar.

2. Innovatsion Loyihalarning Moliyalashtirilishi:

➤ **Loyihalar Tahlili:** Innovatsion loyihalarning moliyalashtirishdagi muvaffaqiyatli va muvaffaqiyatsiz misollarini o'rganish. Muvaffaqiyat omillari va moliyalashtirishdagi xatolar tahlili.

➤ **Moliyaviy Strategiyalar:** Innovatsion loyihalarni moliyalashtirish uchun qo'llaniladigan strategiyalar va ularning samaradorligi. Resurslarni boshqarishning turli metodologiyalari va ularning natijalari.

3. Amaliy Tadqiqotlar va Ekspert Baholashlari:

➤ **Ekspert Intervyular:** Moliyaviy va innovatsion sohalardagi mutaxassislar bilan olib borilgan intervyulardan olingan ma'lumotlar. Amaliy muammolar va ularni hal qilish bo'yicha fikrlar.

➤ **Amaliy Tadqiqotlar:** Muvaffaqiyatli loyihalarning misollari va ularning moliyalashtirishdagi yutuqlari. Muvaffaqiyatsizlikka olib kelgan faktorlar.

Natijalar:

1. Samarali Taqsimlash Strategiyalari:

➤ **Markazlashgan Pul Fondlarining Afzalliklari:** Markazlashgan pul fondlari, moliyaviy resurslarni samarali taqsimlash va ulardan maksimal darajada foydalanish imkoniyatini beradi. Fondlar orqali innovatsion loyihalar uchun mo'ljallangan strategik resurslar mavjud.

➤ **Optimallashtirilgan Resurs Taqsimlash:** Innovatsion loyihalarga qaratilgan resurslarni samarali taqsimlash uchun strategiyalar ishlab chiqildi, ular muvofiqlashtirilgan rejalashtirish va monitoring orqali amalga oshiriladi.

2. Moliyalashtirishdagi Muammolar va Ularning Yeşimlari:

➤ Moliyaviy Resurslarning Yetishmasligi: Innovatsion loyihalar ko‘pincha moliyaviy resurslarning yetishmasligi sababli qiyinchiliklarga duch keladi. Markazlashgan pul fondlari orqali bu muammo qisman hal qilinishi mumkin.

➤ Samarasizlik va Xatolar: Moliyaviy resurslarni taqsimlashdagi samaradorlikka ta'sir qiladigan xatolar va kamchiliklar aniqlangan. Yeşimlar sifatida rejalashtirish va monitoring tizimlarini yaxshilash taklif etiladi.

3. Takliflar va Tavsiyalar:

➤ Samarali Moliyalashtirish Mexanizmlari: Markazlashgan pul fondlarining innovatsion loyihalarni moliyalashtirishdagi samaradorligini oshirish uchun takliflar ishlab chiqildi. Moliyaviy strategiyalar va boshqaruv tizimlarini takomillashtirish zarurligi ta'kidlandi.

➤ Monitoring va Baholash: Loyihalarni moliyalashtirish jarayonida monitoring va baholash tizimlarini kuchaytirish va innovatsion loyiha muvaffaqiyatini ta'minlash uchun tavsiyalar berildi.

Natijalar, markazlashgan pul fondlarining innovatsion loyihalarni moliyalashtirishdagi roli va ahamiyatini yaxshilashga qaratilgan amaliy tavsiyalar bilan qo'llab-quvvatlangan. Bu tavsiyalar innovatsion loyiha muvaffaqiyatini oshirishga va moliyalashtirish jarayonining samaradorligini kuchaytirishga yordam beradi.

XULOSA

Ushbu maqola markazlashgan pul fondlari orqali innovatsion loyihalarni moliyalashtirishning samarali tashkil etilishi bilan bog‘liq muammolarni va yechimlarni o‘rganishga qaratilgan. Tadqiqot davomida markazlashgan pul fondlarining innovatsion loyihalarga moliyaviy resurslarni qanday taqsimlashlari, bu jarayonda yuzaga keladigan muammolar va ularni hal qilish yo‘llari ko‘rib chiqildi.

Markazlashgan pul fondlari innovatsion loyihalarni moliyalashtirishda samarali vosita bo‘lib, katta miqdordagi resurslarni bir joyda to‘plash va ulardan

strategik maqsadlar uchun foydalanish imkonini beradi. Samarali taqsimlash orqali bu fondlar loyihalarga moliyaviy qo‘llab-quvvatlashni oshirishi mumkin.

Moliyaviy resurslarning yetishmasligi, xatoliklar va samaradorlikka ta'sir qiluvchi omillar tahlil qilindi. Bunday muammolarni hal qilish uchun takomillashtirilgan rejalashtirish va monitoring tizimlarini joriy etish zarur.

Innovatsion loyihalarni moliyalashtirishda markazlashgan pul fondlaridan samarali foydalanish uchun strategiyalar ishlab chiqildi. Moliyaviy strategiyalar, boshqaruv tizimlari va monitoring tizimlarini yaxshilash bo‘yicha takliflar berildi.

Markazlashgan pul fondlari innovatsion loyihalarni moliyalashtirishda muhim rol o‘ynaydi va ularning samarali boshqarilishi loyiha muvaffaqiyatini ta'minlashda katta ahamiyatga ega. Maqolada keltirilgan takliflar va tavsiyalar innovatsion loyihalar uchun moliyaviy resurslarni optimal tarzda taqsimlashni ta'minlash va bu jarayonning samaradorligini oshirishga yordam beradi. Bu orqali iqtisodiy rivojlanish va innovatsion faoliyatni qo‘llab-quvvatlashda muhim qadamlar qo‘yilishi mumkin.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI

Unctad. (2013). Trade and Development Board Investment, Enterprise and Development Commission Fifth session Geneva, 29 april—3 May 2013. Item 5 of the provisional agenda Investment, innovation and technology for development investing in innovation for development. BMTning Savdo va Taraqqiyot konferensiyasining hisobot ma’lumotlari tahlili. United States National Academies of Science (2007) AQSh Fanlar Akademiyasi.

2.O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 21-sentabrda “2019–2021-yillarda O‘zbekiston Respublikasini innovatsion rivojlantirish strategiyasini tasdiqlash to‘g‘risida”gi PF-5544-son Farmoni.

3.O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 24-noyabrda “Tadbirkorlik va innovatsiyalar sohasidagi loyihalarni moliyalashtirish mexanizmlarini takomillashtirish bo‘yicha qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi PF-5583-son Farmoni.

4. Arrow K. J. Social Choice and Individual Values / third edition 3rd ed. NY: Yale University Press, 2012
5. Joseph Schumpeter – Innovatsion iqtisodiyot va tadbirkorlik nazariyalarining asoschisi. “The Theory of Economic Development” (1934)
6. Michael Porter – Strategik boshqaruv va raqobatbardoshlik bo‘yicha yetakchi mutaxassis. “Competitive Advantage: Creating and Sustaining Superior Performance” (1985)
7. Clayton Christensen – Innovatsiya va biznes modelidagi o‘zgarishlar. “The Innovator’s Dilemma: When New Technologies Cause Great Firms to Fail” (1997)
8. Andrew Haldane – Markazlashgan moliyaviy fondlar va moliyaviy barqarorlik haqida tadqiqotlari. “Rethinking the Financial Network” (2009)
9. James M. Poterba – Innovatsion moliyalashtirish va davlat siyosatining iqtisodiy ta’siri haqidagi tadqiqotlari. “The Role of State and Local Government in Financing Innovation” (2010)
10. Hadi Esfahani – Innovatsion moliyalashtirish va iqtisodiy rivojlanish. “Public Funding of Private Innovation” (2009)
11. Malikov T., Xaydarov N., “Byudjet daromadlari va xarajatlari” o‘quv qo‘llanma, Toshkent: “IQTISOD-MOLIYA”, 2007 y., 245 b.
12. Malikov T., Xaydarov N., “Byudjet: tizimi, tuzilmasi, jarayoni” o‘quv qo‘llanma, Toshkent “IQTISOD-MOLIYA”, 2008 y., 84 b.
12. Malikov T. Haydarov N. “Moliya: umumdavlat moliyasi” o‘quv qo‘llanma Toshkent, “IQTISOD-MOLIYA”, 2009 y., 556 b.
13. Malikov T.S., Gaydarov N. X- Moliya: umumdavlat moliyasi. O‘quv qo‘llanma. - T.: “IQTISOD-MOLIYA”, 2009, 556 bet.